

VEJLEDNING OM FAMILIERETTENS BEHANDLING AF FORÆLDREANSVARSSAGER OG OM TVANGS- FULDBYRDELSE

Udgave januar 2021

Indhold

Indledning	3
Sagens modtagelse og forberedelse	4
Fri proces og advokatbeskikkelse	4
Prøvelsessager – når Familieretshuset har truffet afgørelse	5
Forenklet proces	5
Afgørelsessager – når Familieretshuset ikke har truffet afgørelse	6
Telefonmøde	6
Sagsbehandlingsmåder	7
A. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for et yderligere forberedende møde, der straks kan overgå til hovedforhandling	8
B. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for at sagen straks overgår til hovedforhandling.	10
C. Hovedforhandling uden forberedende møde	11
D. Retsmægling	12
Valg af sagsbehandlingsmåde i afgørelsessager	13
Særligt om samværsager og overvåget samvær	14
Midlertidige afgørelser	17
Oplysning af sagen	17
Børnesamtaler	18
Børnesagkyndige undersøgelser, observationsrapporter og sagkyndige erklæring om parterne	21
Børnesagkyndig undersøgelse	21
Observationsrapport	23
Sagkyndig erklæring om parterne	24
Oplysninger fra andre aktører	25
Tvangsfuldbyrdelsessager	26
Sagens indbringelse for familieretten	26
Fri proces	26
Sagsbehandling	27
Oplysning af sagen	27
Retsmidler	28

Indledning

Reglerne om domstolenes behandling af sager om forældremyndighed og barnets bopæl i retsplejelovens kapitel 42 fik i det væsentlige deres nuværende udformning i 2007. Der er i 2012 og 2019 foretaget en række væsentlige ændringer, hvor Familieretshuset og familieretterne blev etableret og opgaverne fastlagt.

Behandlingen af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær samt om tvangsfuldbyrdelse hører herefter under familieretternes opgaver. Retsplejelovens regler giver god mulighed for at tilpasse sagstilrettelæggelsen efter den konkrete sag og parternes behov.

Praksis for byretternes behandling af de familieretlige sager havde i tiden efter 2007 i nogen grad udviklet sig forskelligt inden for lovens rammer. Efter der fra advokatside i flere sammenhænge blev gjort opmærksom på den særlige udfordring, som den forskellige praksis udgjorde, blev der i 2016 nedsat først en projektgruppe og dernæst oprettet et familieretligt netværk nu med deltagelse af repræsentanter fra alle landets byretter og de to landsretter.

Familieretsnetværket har blandt andet haft til formål inden for de eksisterende regler og økonomiske rammer at komme med forslag til en palet af sagsbehandlingsmodeller, der kan tilbydes af alle familieretter. Valget af model vil afhænge af, hvad der bedst sikrer barnets trivsel, afhængigt af familiens behov, den enkelte sags karakter og de konkrete omstændigheder.

Vejledningen er blevet til gennem netværkets arbejde på en række møder. Der er indhentet oplysninger fra de enkelte familieretter, og netværket har fået inspiration gennem løbende oplæg fra og dialog med blandt andet familieretsadvokater, forskere, børnesagkyndige psykologer, Børns Vilkår, Center for Familieudvikling og Familieretshuset.

Den enkelte dommer står som altid frit i sine beslutninger om sagstilrettelæggelsen inden for retsplejelovens rammer. Formålet med denne vejledning er at tjene til inspiration og videndeling, men samtidig at skabe fundament for en mere ensartet og forudsigelig behandling af de familieretlige sager.

Vejledningen retter sig til dommere og andre jurister, der behandler sager om forældremyndighed, bopæl og samvær samt tvangsfuldbyrdelse af samme i familieretterne. Den vil endvidere kunne være en orientering til advokater og parter.

Vejledningen er et dynamisk papir, som udvikles i takt med ændringer i lovgivningen og indhøstede erfaringer, og det er Familieretsnetværket, som har ansvaret for løbende at ajourføre og udvikle vejledningen.

Sagens modtagelse og forberedelse

Fri proces og advokatbeskikkelse

Familieretten kan give parterne fri proces i sager efter forældreansvarsloven, hvis parterne opfylder de økonomiske betingelser herfor, som angivet i bekendtgørelsen om fri proces, jf. retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2. Er ansøgeren samlevende, kan ansøgerens eget indtægtsgrundlag og indtægtsgrænsen for enlige alligevel anvendes.

I sager om forældremyndighed eller bopæl, hvor sagsøgeren vil have ændret en tidligere aftale eller afgørelse efter forældreansvarslovens § 14, eller § 17, stk. 2, er det dog Civilstyrelsen, der har kompetencen til at give fri proces.

Familieretten kan ikke meddele fri proces i sager om prøvelse af Familieretshusets afgørelse og som udgangspunkt heller ikke i de sager, som behandles i den forenklede familiesagsproces. I disse sager har Civilstyrelsen som udgangspunkt også kompetencen.

Parterne kan ansøge om fri proces og uploade en årsopgørelse fra skattemyndighederne for det forrige kalenderår. Det er den personlige indkomst på årsopgørelsen, der er afgørende. Hvis der er positiv kapitalindkomst, skal den lægges til den personlige indkomst. Er kapitalindkomsten negativ, skal den ikke trækkes fra.

Hvis familieretten vurderer, at det ikke er muligt at behandle sagen, uden at den sagsøgte part har advokatbistand, kan der beskikkes denne en advokat i medfør af retsplejelovens § 449. Efter § 449, 2. punktum skal retten samtidigt med sagens afslutning pålægge parten at erstatte statskassen dennes udgifter i forbindelse med beskikkelsen. Hvis parten opfylder de økonomiske betingelser, kan der gives den pågældende fri proces.

Det gælder for begge parter, at familieretten i særlige tilfælde, hvor det ikke er muligt at behandle sagen på hensigtsmæssig måde, uden at parten har en advokat, kan meddele parten et advokatpålæg efter retsplejelovens § 259, stk. 2, og når særlige hensyn taler herfor at beskikke parten en advokat efter § 259, stk. 3.

Prøvelsessager – når Familieretshuset har truffet afgørelse

Familieretshuset kan træffe midlertidige afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær eller anden kontakt efter forældreansvarslovens § 29, om midlertidigt kontaktbevarende samvær efter lovens § 29 a, om afvisning af en sag efter lovens § 39, og om samvær, der ikke er indgribende for barnet.

Disse afgørelser kan efter parternes anmodning indbringes for familieretten til prøvelse.

En anmodning om indbringelse af en afgørelse truffet af Familieretshuset skal indgives til Familieretshuset inden 4 uger efter, at parten har fået meddelelse om afgørelsen. Familieretten kan i særlige tilfælde behandle en anmodning om at få indbragt en afgørelse, selv om anmodningen er indgivet efter udløbet af fristen. Familieretshuset kan bestemme, at indgivelse af en anmodning om at indbringe en afgørelse for familieretten har opsættende virkning.

Familieretten tager ved modtagelsen stilling til, hvordan sagen skal behandles.

Forenklet proces

I forbindelse med modtagelsen vurderes det, om en sag skal behandles efter reglerne i den forenklete familiesagsproces, jf. retsplejelovens § 451.

De sager, hvor Familieretshuset har truffet afgørelse, bliver som udgangspunkt behandlet i den forenklete familiesagsproces.

Familieretten kan også træffe afgørelse om, at sager om forældremyndighed, bopæl og samvær, som er blevet behandlet efter familieretshuslovens § 6, og som er blevet indbragt for familieretten af Familieretshuset efter lovens § 27, skal behandles i denne proces. Som udgangspunkt træffes der kun afgørelse om dette i ukomplicerede sager.

Behandling i den forenkede familiesagsproces indebærer

- at sagen som udgangspunkt behandles på det grundlag, som familieretten har modtaget fra Familieretshuset, men familieretten kan træffe bestemmelse om yderligere oplysning af sagen
- at der ikke afholdes forberedende retsmøde
- at sagen afgøres på skriftligt grundlag, hvis familieretten finder det ubetænkeligt at undlade mundtlig forhandling
- at der ikke afholdes børnesamtale, medmindre familieretten finder det nødvendigt
- at retsmægling kun finder sted, hvis der foreligger særlige omstændigheder
- at familieretten kun undtagelsesvis kan meddele en part, som opfylder de økonomiske betingelser, fri proces
- at familieretten skal udarbejde en fortegnelse over påstande, anbringender og beviser
- at familieretten kan bestemme, at der ikke skal udarbejdes en fortegnelse, hvis sagen behandles på skriftligt grundlag, eller det findes forsvarligt at afholde hovedforhandlingen på det foreliggende grundlag

Familieretten kan af egen drift eller efter anmodning fra en part bestemme, at en sag ikke fortsat skal behandles i den forenkede familiesagsproces.

Afgørelsessager – når Familieretshuset ikke har truffet afgørelse

Hvis der i en sag, der er visiteret til behandling efter familieretshuslovens § 6, skal træffes afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, og afgørelsen vil være indgribende for barnet, skal afgørelsen træffes af familieretten.

Familieretten skal også træffe afgørelse i sager, der er visiteret til behandling efter lovens § 7. Det drejer sig om komplekse sager efter forældreansvarsloven og sager, der bør behandles sammen med sådanne.

Telefonmøde

I afgørelsessager vil retten, efter at spørgsmålet om beskikkelse af advokater er afklaret, normalt – så vidt muligt inden 4 uger efter modtagelsen – beramme et telefonmøde med deltagelse af dommeren og parternes advokater. Hvis en part ikke har advokat, indkaldes parten selv til mødet.

Der afsættes normalt ½ time til telefonmødet. Retten sender en indkaldelse med punkter til drøftelse. I indkaldelsen kan retten bede om processkrifter til telefonmødet, hvis det er hensigtsmæssigt.

På telefonmødet planlægges sagens videre gang. Sagen vil være oplyst af Familieretshuset ved fremsendelsen til familieretten. Det drøftes, om der skal indhentes andre oplysninger. Der kan også være oplysninger om tidligere eller verserende sager mellem parterne ved andre retter. Retten kan træffe bestemmelse om bevisførelse, jf. retsplejelovens § 450 b. Det vil normalt være retten, der indhenter oplysningerne.

Har en af parterne en anmodning om, at retten skal træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, bopæl eller samvær efter forældreansvarslovens § 26 og § 29, tager retten på telefonmødet stilling til, hvordan denne anmodning skal behandles, eller straks tage stilling til spørgsmålet.

Det drøftes på telefonmødet også hvilken sagsbehandlingsmåde, der vil være bedst for den pågældende families og barnets problemstillinger. Herunder drøftes det, om parterne skal udarbejde processkrifter/påstandsdokumenter. Der tages også stilling til, hvordan barnets perspektiv er blevet eller skal inddrages. På mødet er der ligeledes mulighed for at afklare eventuelle sikkerhedsmæssige eller andre særlige forhold.

Det er dommeren, der træffer afgørelse om sagens behandling.

Sagsbehandlingsmåder

Retten kan tilbyde at behandle sagen på følgende måder:

- A. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for et yderligere forberedende møde, der straks kan overgå til hovedforhandling
- B. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for straks efter at overgå til hovedforhandling
- C. Hovedforhandling uden forberedende møder

D. Retsmægling

A. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for et yderligere forberedende møde, der straks kan overgå til hovedforhandling

Der berammes et forberedende møde samt eventuelt et yderligere retsmøde.

Det bør altid overvejes, om der skal gennemføres børnesamtale forud for første retsmøde, eller før der mægles forlig i sagen.

Første forberedende møde

I mødet deltager parterne, dommeren, en børnesagkyndig og parternes eventuelle advokater. Der afsættes 2 til 3 timer til det forberedende møde, der afholdes i et egnet mødelokale.

Dommeren indleder mødet med at fortælle om mødets formål og forløb. Dommeren fortæller også parterne, at de har pligt til at tale sandt, hvis de udtaler sig. Parternes foreløbige påstande fastlægges. Herefter stiller den børnesagkyndige spørgsmål til parterne. Der er ikke tale om egentlige partsforklaringer, men forklaringerne eller dele af dem vil senere kunne indgå i en dom. Parterne får mulighed for at fortælle om deres oplevelse af konflikten, hvordan de mener, at den skal løses, og hvordan de oplever deres barns behov.

Den børnesagkyndige vil under mødet typisk få frem, hvad parternes syn er på deres barn, hvad der er gået godt i parternes samarbejde, og hvad der ikke fungerer. Formålet med dialogen er at finde nogle trædesten for en fremadrettet ordening, der kan fungere bedst muligt ud fra barnets behov. Der kan holdes pauser, så parterne har mulighed for at tale med deres advokater i enrum, ligesom advokaterne har mulighed for at stille supplerende spørgsmål eller gøre opmærksom på relevante temaer, som med fordel kan inddrages i dialogen for at finde en holdbar løsning for familien.

Den børnesagkyndige og dommeren sørger for, at samtalen foregår i god ro og orden, og at begge forældre bliver hørt og får lejlighed til at kommentere hinandens bemærkninger.

Mulighederne for at forlige sagen bliver drøftet, hvorunder den børnesagkyndige giver udtryk for sit syn på barnets perspektiv i sagen. I nogle tilfælde kan dommeren vælge at komme med et oplæg til forlig i sagen. Vigtige oplysninger, fx om udarbejdelse af observationsrapport eller aftale om prøveperiode, bliver skrevet i en retsbog. Dommeren kan også vælge at skrive parternes forklaring i en retsbog.

Det kan under mødet aftales, at parterne i en prøveperiode forsøger andre ordninger, fx at barnet skifter bopæl, eller at en samværsordning ændres. I sager, hvor samværet med den ene part har været helt afbrudt i en periode, kan samværet evt. hjælpes i gang under en prøveperiode. Prøveperioden kan give et bedre grundlag for at indgå en aftale eller træffe en afgørelse, som tilgodeser barnets behov for, at der findes holdbare løsninger, og konflikterne løses.

Hvis sagen ikke forliges på mødet, aftales der er nyt forberedende møde, når det vurderes, at der fortsat er mulighed for et forlig. Ellers berammes sagen til hovedforhandling. Hvis parternes aftale om fx en prøveordning giver anledning til, at der skal afholdes en børnesamtale, laves der samtidig en aftale herom.

Andet forberedende møde, der straks kan overgå til hovedforhandling

Under retsmødet vil den børnesagkyndige uddybe de oplysninger og synspunkter, der fremgår af fx notatet fra en eventuel børnesamtale, observationsrapporter, rapport fra Familieretshuset om forløbet af det overvågede samvær, og oplysninger om erfaringer fra eventuelle prøveperioder mv. Den børnesagkyndige giver gode råd og forklarer parterne, hvad der vil være til barnets bedste set ud fra barnets perspektiv. Fokus kommer herved på barnet frem for den indbyrdes konflikt.

I de tilfælde, hvor der ikke opnås forlig, afsluttes det forberedende møde, og der afholdes direkte herefter hovedforhandling, hvor den børnesagkyndige normalt ikke deltager.

Hovedforhandlingen afholdes som udgangspunkt af den dommer, der hidtil har behandlet sagen og har deltaget i børnesamtalen.

Hvis parterne mener, at dommeren har udtalt sig om sagen på en måde, der gør dommeren inhabil, må dommeren tage stilling til, om sagen skal overgå til en anden dommer.

Parterne får mulighed for at procedere sagen, hvorefter sagen optages til dom. Advokaterne frafalder - af hensyn til parternes fremtidige indbyrdes forhold - ofte at procedere sagen.

Hvis der er behov for at indhente yderligere oplysninger, skal parterne have mulighed for at komme med bemærkninger, inden sagen afgøres.

Sagen afsluttes med dom, medmindre parterne indgår forlig efter hovedforhandlingen.

B. Forberedende møde med medvirken af en børnesagkyndig og mulighed for at sagen straks overgår til hovedforhandling.

Der afsættes fra 2½ time og opefter til det forberedende møde, børnesamtale og eventuel hovedforhandling. Mødetiden afhænger af sagens kompleksitet, og om der fx skal holdes børnesamtale med mere end ét barn. I retsmødet deltager parterne og deres eventuelle advokater. Mødet afholdes i retssalen med deltagelse af en børnesagkyndig.

Dommeren indleder retsmødet med at fortælle om retsmødets formål og forløb. Parternes påstande fastlægges, og parterne afgiver forklaringer. Dommeren kan give den børnesagkyndige adgang til at stille spørgsmål.

Hvis det tidligere har været vurderet, at der er behov for en børnesamtale, indkaldes barnet. Den kan afholdes både før og efter det tidspunkt, hvor parterne har afgivet deres forklaringer. Barnet bør kun indkaldes, hvis det er klart, at der skal finde en samtale sted. Hvis samtalen afholdes efter parternes forklaring, sker det efter ca. 1½ time. Dommeren afbryder det forberedende møde, og den børnesagkyndige går sammen med dommeren herefter hen i et mødelokale, der er indrettet til børnesamtaler. I indkaldelsen til det forberedende møde er parterne anmodet om at sørge for, at en person, som barnet er tryk ved, kommer med barnet til børnesamtalen og går med barnet umiddelbart efter samtalen. Barnets kontaktperson i medfør af familieretshuslovens § 17 kan indkaldes for at bistå barnet under sagens behandling i familieretten. Der henvises i øvrigt til afsnittet om børnesamtaler.

Efter børnesamtalen drøfter dommeren og den børnesagkyndige sagens videre forløb. Dommeren og den børnesagkyndige vender tilbage til retssalen, hvor retsmødet med deltagelse af parterne og deres eventuelle advokater fortsætter. Indholdet af børnesamtalen bliver mundtligt gengivet, og den børnesagkyndige giver sit indtryk af barnet. Børnesamtalen vil også blive gengivet i en retsbog eller i et notat. Dette kan efter omstændighederne undlades, hvis sagen forliges.

Parterne spørges, om der er grundlag for en forligsmæssig løsning, eller om sagen skal afgøres ved dom, eventuelt efter indhentelse af yderligere oplysninger. Hvis parterne mener, at der er grundlag for en forligsmæssig løsning, vil dommeren på det foreliggende grundlag søge at forlige sagen. Er parterne ikke indstillet på at forlige sagen, overgår sagen til hovedforhandling.

Hvis parterne mener, at dommeren har udtalt sig om sagen på en måde, der gør dommeren inhabil, må dommeren tage stilling til, om sagen skal overgå til en anden dommer.

Parterne får mulighed for at procedere sagen, hvorefter sagen optages til dom. Advokaterne frafalder - af hensyn til parternes fremtidige indbyrdes forhold - ofte at procedere sagen.

Hvis der er behov for at indhente yderligere oplysninger, skal parterne have mulighed for at komme med bemærkninger, inden sagen afgøres.

Denne fremgangsmåde kan også anvendes, selvom der ikke skal afholdes børnesamtale, hvis det ud fra en konkret vurdering findes hensigtsmæssigt, fx hvis en børnesagkyndig repræsenterer barnets perspektiv under sagen, når den vedrører yngre børn eller børn med psykiske vanskeligheder, hjerneskade eller lignende.

Sagen afsluttes med dom, medmindre parterne indgår forlig efter hovedforhandlingen.

C. Hovedforhandling uden forberedende møde

Hovedforhandlingen indledes med, at parternes påstande bliver fastlagt. Der vil normalt ikke være nogen forelæggelse, da dommeren inden hovedforhandlingen har læst sagens

dokumenter. Parterne afgiver herefter forklaring. Efter parterne har afgivet forklaring, er der mulighed for at procedere sagen. Advokaterne frafalder - af hensyn til parternes fremtidige indbyrdes forhold - ofte at procedere sagen.

I nogle sager vil der inden hovedforhandlingen være afholdt børnesamtale. I andre sager vil samtalen blive afholdt før eller efter parternes forklaring. I de tilfælde afholdes børnesamtalen enten samme dag eller på et tidligere eller senere tidspunkt. Barnets kontaktperson efter familieretshuslovens § 17 kan forestå børnesamtalen. Der henvises i øvrigt til afsnittet om børnesamtaler.

Retten vil kunne træffe bestemmelse om indhentelse af yderligere oplysninger herunder fx observationsrapport eller børnesagkyndig undersøgelse. Parterne skal i så fald have mulighed for at komme med yderligere bemærkninger, eventuelt på skriftligt grundlag, inden sagen afgøres.

Dommeren kan fremkomme med et forligsforslag/en tilkendegivelse om sagens resultat. Opnås forlig ikke, optages sagen til dom.

D. Retsmægling

Retsmægling forudsætter, at parterne er enige om at medvirke. Retsmægling kan bruges i alle sager om forældremyndighed, bopæl og samvær, også i sager, hvor konflikten reelt drejer sig om økonomiske forhold, herunder sager om bidrag eller den fælles bolig. Retsmægling har i forhold til parternes fremtidige samarbejde den fordel, at de under en retsmægling beholder ejerskabet til konflikten og oplever selv at kunne nå frem til en aftale.

En familieretlig sag kan - som andre sager - overgå til retsmægling også på et senere tidspunkt under sagens forløb, fx når en børnesagkyndig erklæring eller en observationsrapport foreligger.

Overgår en sag til retsmægling allerede efter telefonmødet, er det hensigtsmæssigt, at det i retsbogen på grundlag af advokaternes/parternes oplysninger anføres, hvad konflikten drejer sig om, ligesom påstande bør angives, om der verserer eller har verseret fuldbyrdsessager, sager efter serviceloven, straffesager, eller om der er andre særlige problemstillinger.

Hvis der ikke tidligere har været afholdt børnesamtale, eller der vurderes behov herfor, skal det overvejes at afholde børnesamtale i sager, der overgår til retsmægling, i samme omfang som i øvrige sager. Spørgsmålet bør afklares under telefonmødet. Børnesamtalen afholdes af en børnesagkyndig og som hovedregel med deltagelse af den dommer, som skal behandle sagen under en eventuel senere hovedforhandling, hvis retsmæglingen ikke afslutter sagen. Der henvises i øvrigt til afsnittet om børnesamtaler. Der udarbejdes en retsbog med børnesamtalen, eller samtalenotatet sendes til parterne og følger med sagens bilag til retsmæglingen. Retsemægler bør ikke deltage i børnesamtalen, da balancen i forholdet mellem de oplysninger/indtryk, som henholdsvis parterne og retsemægler besidder, da forskydes. Dette gælder også for den børnesagkyndige, der eventuelt deltager under retsmæglingen. Under retsmæglingen kan der opstå et ønske fra parterne om, at der afholdes en børnesamtale. Det skal i givet fald besluttes af dommeren på sagen.

Retsemægler tilrettelægger retsmæglingens forløb i samarbejde med parterne. Det bør dog allerede under telefonmødet - og dermed før retsemægler er udpeget - afklares, om en børnesagkyndig skal deltage under retsmæglingen. Det er således retten, der med henblik på at opnå forlig, kan udpege en børnesagkyndig til at deltage i retsmæglingen, jf. retsplejelovens § 450.

Den børnesagkyndiges rolle under retsmæglingen fastlægges af retsemægler i forening med parterne således, at der ikke undervejs opstår tvivl om den børnesagkyndiges rolle.

Der kan også i forbindelse med en retsmægling aftales en prøveperiode, hvor eksempelvis en ændret ordning om bopæl/samvær eller en aftale om en ændret kommunikationsform afprøves. En prøveperiode efterfulgt af et opfølgende mæglingsmøde, hvor en aftale evalueres og tilpasses, kan give parterne et bedre og mere sikkert grundlag for at indgå et endeligt forlig i sagen.

Valg af sagsbehandlingsmåde i afgørelsessager

Sagsbehandlingen beskrevet under punkt A er særlig velegnet, hvor det er relevant, at der medvirker en børnesagkyndig, at parterne får tid til refleksion, eller hvor der er behov for en prøveperiode. Tiden mellem de to møder skal udnyttes konstruktivt til at

finde holdbare løsninger, der kan forebygge fremtidige konflikter. Denne sagsbehandlingsmåde er særligt relevant, hvor omstændighederne eller parternes forhold taler for, at den børnesagkyndige spiller en aktiv rolle i processen. Der medvirker altid børnesagkyndig, også selvom sagen drejer sig om børn under 6-7 år, hvor der normalt ikke afholdes børnesamtale.

Sagsbehandlingen beskrevet under punkt B er navnlig relevant, hvor parterne foretrækker en samlet og koncentreret behandling i et møde, der afholdes i en retssal. Børnesamtalen afholdes som regel samme dag som hovedforhandlingen, så familien kun skal møde i retten én gang. Der medvirker altid børnesagkyndig, også selvom sagen drejer sig om børn under 6-7 år, hvor der normalt ikke afholdes børnesamtale.

Den under punkt C beskrevne sagsbehandling er navnlig relevant, hvis parterne foretrækker en hovedforhandling uden mulighed for forudgående drøftelser. Der medvirker således kun børnesagkyndig i forbindelse med afholdelse af en eventuel børnesamtale. Dommeren har efter retsplejelovens § 268 pligt til at mægle forlig i en retssag. Dette kan dog undlades, hvis det på forhånd må antages, at forligsmægling vil være forgæves.

Sagsbehandlingen beskrevet under D kan være særlig relevant, hvor parterne er indstillet på at søge en forligsmæssig løsning, eller hvor konflikten reelt drejer sig om andre spørgsmål end forældremyndighed, bopæl og samvær, fx spørgsmål om økonomiske forhold eller parternes indbyrdes kommunikation. Selvom parterne tidligere forgæves har forsøgt at forlige sagen, kan det stadig være relevant at forsøge at nå frem til en aftalt løsning med bistand af en retsmægler. Parterne har under en retsmægling større indflydelse på processen og har mulighed for at arbejde med forskellige løsningsforslag, herunder i forbindelse med en prøveperiode. I forhold til parternes fremtidige samarbejde har det den fordel, at parterne beholder ejerskabet til konflikten og oplever selv at kunne nå frem til en aftale. Endvidere skaber dialogen i sig selv grobund for et bedre samarbejde.

Særligt om samværsager og overvåget samvær

Sager, hvor der alene eller også er spørgsmål om samvær, der ikke er prøvelsessager, behandles efter ovennævnte modeller A – D med et forudgående telefonmøde.

For så vidt angår samværsager, hvor Familieretshuset har truffet afgørelse – prøvelsessager – kan familieretten bestemme, at sagen skal behandles i den forenkledte familiesagsproces, jf. afsnittet ovenfor.

Verserer der allerede ved retten en sag om forældremyndighed eller bopæl mellem parterne, og er der samtidig en verserende prøvelsessag om samvær, kan familieretten træffe bestemmelse om, at de skal behandles sammen.

Afgørende for vurderingen af, om der fastsættes samvær og i givet fald for fastsættelsen af omfanget af samværet, er, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4 i forældreansvarsloven. I forlængelse heraf fremgår det af § 1 i forældreansvarsloven, at hensynet til barnets bedste og barnets ret til trivsel og beskyttelse kommer i første række. Af § 4, 2. pkt., følger endvidere, at der skal være fokus på, at afgørelsen om samvær skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare, herunder at være vidne til vold.

Bestemmelsen i § 19 i forældreansvarsloven om barnet har ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, med henblik på at barnets forbindelse med begge forældre bevares, skal læses i sammenhæng med bestemmelserne i §§ 1 og 4. Afgørelser om samvær skal således træffes ud fra barnets perspektiv, skal være til barnets bedste, skal medvirke til at sikre barnets trivsel og beskytte barnet mod vold eller anden behandling, der udsætter barnet for skade eller fare. Der er dermed ikke tale om, at forælderen har en ret til samvær, som går forud for hensynet til barnet.

Det fremgår af § 5 i forældreansvarsloven, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Barnet skal således inddrages, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. også § 34.

Hvis en forælder er dømt for visse former for kriminalitet af grovere karakter, gælder de særlige regler i § 4 a i forældreansvarsloven, hvorefter der er en formodning imod, at det er bedst for barnet, at der fastsættes samvær med denne forælder. Bestemmelsen omfatter incest, seksualforbrydelser, dog undtaget overtrædelser omfattet af § 228 i straffeloven, manddrab, grov vold, omskæring af kvinder og menneskehandel. Det er et krav, for at bestemmelsen finder anvendelse, at forælderen er idømt ubetinget fængsel eller en anden retsfølge efter §§ 68-70 i straffeloven for kriminaliteten. Der kan undtagelsesvist uanset bestemmelsen fastsættes samvær, hvis det efter en konkret og dybdegående vurdering findes at være bedst for barnet.

Det er vigtigt, at påstanden om og konklusionen i en afgørelse om samvær er præcis, så afgørelsen kan fuldbyrdes. Afgørelsen bør ud over bestemmelse om weekend- og hverdags-samvær indeholde bestemmelse om helligdagssamvær, skoleferiesamvær og afhentnings- og afleveringssted, samt tidspunkter. Familieretshusets skabelon kan med fordel bruges.

Det kan som et vilkår for et samvær bestemmes, at samværet skal være overvåget, jf. forældresansvarslovens § 42, nr. 4, jf. bekendtgørelse nr. 299 af 20. marts 2019 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. § 11. En afgørelse om overvåget samvær kan træffes, når det skønnes nødvendigt i det enkelte tilfælde, jf. § 11, stk. 1. Det overvågede samvær gennemføres i Familieretshuset, medmindre andet bestemmes i afgørelsen. Familieretshuset kan træffe beslutning om mindre tidsmæssige ændringer af et fastsat overvåget samvær med henblik på at muliggøre gennemførelsen. Familieretshuset kan altid ændre det overvågede samvær efter aftale med forældrene, jf. § 11, stk. 4. Automatisk erstatningssamvær gælder ikke i forhold til overvåget samvær.

En afgørelse om overvåget samvær bør normalt indeholde en stillingtagen til

a. Omfanget af samværet

- a) Hvor lang tid det enkelte overvågede samvær skal vare. (Familieretshuset afsætter maksimalt 1,5 time pr. gang til et overvåget samvær).
- b) Hvor ofte der skal være overvåget samvær fx hver 2. uge eller 1 gang om måneden.
- c) Hvor mange gange der skal være overvåget samvær fx 4 eller 6 gange.

b. Formålet med det overvågede samvær. Det er vigtigt, at formålet med det overvågede samvær fremgår

- a) Støtte til opstart af samvær.
- b) Belysning af særlige forhold fx samværsforælders stabilitet i forhold til samvær.
- c) Andre forhold.

c. Afrapportering

- a) Oplysninger om, hvorvidt der skal ske afrapportering til retten.
- b) Afrapportering er kun relevant i de sager, hvor familieretten har truffet afgørelse/bestemmelse om overvåget samvær med henblik på at belyse sagen yderligere.
- c) De forhold, som ønskes særligt belyst.

Reglerne om fastsættelse af samvær fremgår af og er nærmere beskrevet i lov om Familieretshuset, forældreansvarsloven, herunder kapitel 4 om samvær m.v., bekendtgørelse nr. 299 af 20. marts 2019 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. og Børne- og Socialministeriets Vejledning nr. 10064 af 20. december 2020 om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, herunder om samværets omfang, vilkår for samvær, transport, ændring af et fastsat eller aftalt samvær, erstatningssamvær og afslag på eller ophævelse af samvær.

Midlertidige afgørelser

Der kan være behov for, at familieretten træffer en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, bopæl og/eller samvær. En midlertidig afgørelse gælder, indtil der foreligger en endelig aftale, eller indtil der er truffet en endelig afgørelse.

Når familieretten har modtaget en anmodning om en midlertidig afgørelse, vil familieretten høre den anden part om holdningen til en midlertidig afgørelse, og anmodningen vil eventuelt blive drøftet på telefonmødet, hvor sagen og dens behandling drøftes. Der kan også træffes en midlertidig afgørelse i telefonmødet.

Reglerne fremgår af forældreansvarslovens kapitel 5.

Oplysning af sagen

Det fremgår af forældreansvarslovens § 34, at barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så barnets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Dette kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv. Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder.

Af lovens § 5 fremgår desuden, at der i alle forhold vedrørende barnet skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed.

Oplysningen af barnets perspektiv sker primært under behandlingen af sagen i Familieretshuset. Oplysning af barnets perspektiv kan ske ved afholdelse af børnesamtale, gennemførelse af en børnesagkyndig undersøgelse, indhentelse af oplysninger fra andre aktører, herunder fra kommune, skole eller daginstitution m.v.

Yderligere oplysning af barnets perspektiv kan endvidere ske under sagens behandling i familieretten, jf. retsplejelovens § 450 a.

Børnesamtaler

På grund af barnets ret til at udtale sig, jf. FN's børnekonvention artikel 12, skal det altid overvejes, at der afholdes børnesamtaler i alle sager.

Familieretshusets Børneenhed afholder børnesamtaler til belysning af det enkelte barns perspektiv i sager om forældremyndighed, bopæl og samvær. Familieretshuset kan under behandling af en sag om forældremyndighed, bopæl og samvær udpege en kontaktperson for et barn, og det er som udgangspunkt denne kontaktperson, der afholder børnesamtale med barnet.

Der afholdes normalt en børnesamtale med børn fra 6-7 års alderen, medmindre der konkret er grundlag for at undlade dette. Børnesamtalen kan undlades, hvis der for nylig er afholdt en anden børnesamtale, der er dækkende, eller hvis barnet ikke er aldersvarende udviklet eller af andre grunde ikke kan eller bør deltage i en samtale. Konkrete forhold – særligt hvor flere søskende skal høres – kan være anledning til at tilbyde også et yngre barn en samtale.

Under en sag i familieretten vil barnets perspektiv som udgangspunkt anses for belyst i kraft af referatet af børnesamtalen afholdt i Familieretshuset. Dommeren kan dog efter samråd med parterne træffe afgørelse om, at det er nødvendigt at afholde en fornyet børnesamtale under sagens behandling i familieretten. Dette kan særligt være hensigtsmæssigt, hvor der er forløbet længere tid siden samtalen i Familieretshuset, eller hvor der er væsentlige, nye forhold af betydning for barnets perspektiv, eller hvor det vil være

hensigtsmæssigt at give barnet mulighed for at komme til orde overfor dommeren, som skal træffe afgørelse af betydning for barnet.

Familieretten er ikke bundet af parternes syn på, om der skal afholdes (endnu) en børnesamtale.

Børnesamtaler i familieretten afholdes af en børnesagkyndig og en dommer. Familieretten anmoder en børnesagkyndig fra Børneenheden i Familieretshuset om at afholde samtalen. Familieretten kan dog også anmode en anden børnesagkyndig om dette, hvis det konkret vurderes at være nødvendigt, jf. retsplejelovens § 450 b. Dette kan fx være tilfældet, hvis der er behov for medvirken af børnesagkyndig under rettens behandling af sagen efter model A, B eller D, eller hvis Børneenheden ikke har mulighed for at stille en ledig børnesagkyndig til rådighed inden for rimelig tid.

Efter familieretshuslovens § 18, har barnet ret til at have en bisidder med til en børnesamtale i Familieretshuset. Den samme person vil efter familierettens bestemmelse kunne bistå barnet under behandlingen af sagen i familieretten, jf. retsplejelovens § 450 c. Dommeren skal sikre sig, at en eventuel bisidder er uvildig og uafhængig af sagens parter.

Forud for afholdelsen af børnesamtalen skal parterne som udgangspunkt orienteres om samtalens karakter og betydning. Dette kan eventuelt ske ved udlevering af en skriftlig vejledning. Der findes vejledninger, som retter sig henholdsvis til forældre og børn, på domstol.dk.

Tidspunktet for børnesamtalen, herunder på hvilket stadie af familierettens behandling af sagen, den skal afholdes, aftales så vidt muligt under telefonmødet mellem dommeren og parterne/advokaterne. Der afsættes mindst 1 time til en samtale, inklusive drøftelser mellem den børnesagkyndige og dommeren før og efter samtalen. Skal flere søskende høres, afsættes der mindst 1 time til det første barn og mindst 30 minutter til hvert af de efterfølgende børn. Efter en konkret vurdering kan der afsættes mere eller mindre tid.

Den børnesagkyndige gør sig inden børnesamtalen bekendt med alle sagens dokumenter, herunder referat af møde med parterne i Familieretshuset, og gengivelse af parternes forklaring i retten, såfremt retsmøde har været afholdt, og den børnesagkyndige ikke selv har hørt på disse.

Familieretten sørger for, at børnesamtalen afholdes i egnede rammer, og at der er egnede ventefaciliteter til rådighed. Der er ved retterne indrettet særlige samtalelokaler, hvor der er taget hensyn til, at de børn, der kommer til en børnesamtale, er i alderen fra 6 år til 17 år. Barnet vil ofte blive fulgt til samtalen af den part, som det på dagen har ophold hos. Hvis børnesamtalen foregår i umiddelbar forlængelse af et retsmøde med parterne, skal retten i indkaldelsen anmode parterne om at sørge for, at en person, som barnet er tryk ved, kommer med barnet til børnesamtalen og går med barnet igen efter samtalen. Hvis barnets tarv tilsiger det, kan samtalen afholdes et andet sted end i retsbygningen, fx i barnets institution eller i hjemmet.

Dommeren indleder børnesamtalen med i et for barnet forståeligt sprog at redegøre for formålet med samtalen og dommerens rolle samt præsenterer den børnesagkyndige for barnet. Endvidere fortæller dommeren barnet, at der er pligt til at udarbejde notat om samtalen, som parterne får tilsendt, men at retten – hvis afgørende hensyn til barnet taler herfor - kan undtage dele af notatet ved fremsendelsen til parterne. Dommeren oplyser også barnet om, at samtalen er et tilbud, og barnet frit kan vælge om det vil deltage.

Dommeren er i samråd med den børnesagkyndige ansvarlig for, at samtalen afholdes på en måde, som ikke belaster barnet unødigt, og som er egnet til at vække barnets tillid og lyst til at deltage i samtalen. Dommeren afgør i samråd med den børnesagkyndige, om søskende skal høres hver for sig eller sammen.

Samtalen afsluttes med, at barnet spørges, om der er mere barnet vil tale om. Der foretages en gennemgang af, hvad der kommer til at stå i referatet, og barnets indsats påskønnes. Referat af samtalen udarbejdes af den børnesagkyndige eller dommeren. Referatet bør indeholde den børnesagkyndiges samlede indtryk af barnet og samtalens forløb for at kunne vurdere de udtalelser, som barnet er kommet med, da særligt yngre børns udsagn skal forstås i lyset af deres alder og udviklingstrin.

Gengivelsen af børnesamtalen sker i en retsbog og ellers lægges det skriftlige referat af børnesamtalen på minretssag.dk. Hvis afgørende hensyn til barnet taler herfor, kan orienteringen til parterne om, hvad barnet har sagt eller dele heraf, undlades jf. retsplejelovens § 450 b, stk. 3, in fine. Beslutningen om hel eller delvis fortrolighed skal tilføres retsbogen.

I de helt særlige tilfælde, hvor en udeladt oplysning vurderes at være af væsentlig betydning for sagens resultat, vil der kunne udfærdiges et notat til sagen indeholdende også den fortrolige del af samtalen, som parterne i givet fald ikke gøres bekendt med, jf. retsplejelovens § 255 a, stk. 1.

Det tilstræbes, at familieretten under en sag højst afholder én børnesamtale med hvert barn. Afhængigt af barnets ønske kan retten eventuelt tilbyde flere samtaler. Det kan også være relevant, hvis sagen har været udsat på en prøveperiode.

Børnesagkyndige undersøgelser, observationsrapporter og sagkyndige erklæring om parterne

Af forældreansvarslovens § 33 fremgår, at Familieretshuset i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær kan iværksætte børnesagkyndige undersøgelser og indhente sagkyndige erklæringer om parterne. Sådanne undersøgelser og erklæringer iværksættes af Familieretshuset og gennemføres af en ekstern børnesagkyndig.

I sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, som Familieretshuset behandler som en § 7-sag, skal Familieretshuset iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse, medmindre en sådan undersøgelse ikke er nødvendig for afgørelse af sagen.

Efter retsplejelovens § 450 a kan familieretten altid træffe bestemmelse om bevisførelse i form af fx en børnesagkyndig undersøgelse, en observationsrapport eller en sagkyndig erklæring om parterne, og om nødvendigt pålægge en part at afgive forklaring efter reglerne om vidner.

Børnesagkyndig undersøgelse

I en børnesagkyndig undersøgelse søges det belyst, hvem af parterne, der – henset til barnets almene og eventuelle særlige behov – ud fra en børnefaglig vurdering må antages at være bedst egnet til at varetage omsorg og ansvar for barnet fremover og sikre en kontakt med begge forældre. Parternes evne til og muligheder for at varetage omsorgsopgaven skal afdækkes. Parternes evne til at samarbejde til barnets bedste er et aspekt heraf, herunder om parternes uenigheder og eventuelle konflikter er så voldsomme, at barnet lider under det.

I den forbindelse rettes fokus mod såvel barnets behov som parternes evner til at varetage disse. Barnets behov vedrører både de almene behov for fysisk omsorg, sikkerhed, pleje med videre, og barnets udviklings- og tryghedsbehov. Disse psykologiske behov er et væsentligt grundlag for barnets kognitive, emotionelle og sociale trivsel og funktion.

Den børnesagkyndige beskriver og forholder sig til væsentlige aspekter af barnets og parternes forhold, bl.a.

- barnets udviklingsniveau emotionelt, socialt og færdighedsmæssigt
- parternes evner til at forstå og imødekomme barnet – herunder barnets almene og eventuelle særlige behov
- parternes evner til at samarbejde herom – herunder deres evner til at se og forvalte barnets behov for kontakt med den anden part
- samspilsformer og relationer mellem parter og barn og eventuelle andre centrale omsorgspersoner

Den børnesagkyndige skal tage udgangspunkt i barnets perspektiv og referere barnets synspunkter, tanker og meninger så godt, som det er muligt. Barnets dilemma i det felt, som det befinder sig i, skal fremdrages, og de faktorer, der henholdsvis fremmer og hæmmer barnets udvikling i miljøet hos forældrene, herunder i forskellige scenarier, skal belyses.

Behov og livssituation kan være meget forskellig fra barn til barn, og enkelte aspekter (alkoholproblemer, psykisk fremtræden, et barns særlige behov o. lign.) kan træde i forgrunden i undersøgelsen.

Et gennemgående aspekt i forbindelse med den børnesagkyndige undersøgelse er barnets tilknytning til parterne og andre (fx bedsteforældre, skolekammerater). Barnets

emotionelle bånd til centrale omsorgspersoner antages at være afgørende for dets fremadskridende personlighedsudvikling, og brud heri kan medføre alt fra forbigående forstyrrelse af udviklingen (sorgreaktioner) til længerevarende udviklings- og trivselsproblemer (ringe social funktion, emotionelle reaktioner, depression). Tilknytningsaspekter antages at have en væsentlig betydning i en bopælsbetragtning.

En børnesagkyndig undersøgelse er navnlig relevant, når der er usikkerhed om parternes evne til at forstå og imødekomme barnets grundlæggende behov, herunder hvis barnet ses at have særlige behov, hvis én eller begge parter har særlige personlige vanskeligheder og er eller forekommer psykisk påfaldende. En sådan undersøgelse kan også være hensigtsmæssig i sager, hvor der er tale om lang tids adskillelse mellem barnet og samværsparter, i sager, hvor der er påstand om vold eller grænseoverskridende handlinger og i sager, hvor der i øvrigt er væsentlige samarbejdsproblemer mellem parterne, eller hvor der er tale om små børn.

Som grundlag for udarbejdelse af den børnesagkyndige undersøgelse vil den børnesagkyndige have samtaler med parterne hver for sig og eventuelt sammen, foretage observationer af parterne sammen med barnet, have samtaler med barnet og indhente relevante oplysninger. Når det er besluttet, at der skal udarbejdes en børnesagkyndig undersøgelse, sender familieretten sagens bilag og en retsbog til den børnesagkyndige med anmodning om at udføre opgaven. Det er ofte hensigtsmæssigt, at der foreligger et skriftligt opdrag og en tidsramme for opdraget.

Der henvises i øvrigt til Vejledning nr. 9256/2019 om børnesagkyndige undersøgelser.

Observationsrapport

I sager, hvor en børnesagkyndig undersøgelse ikke er påkrævet, eller det er usikkert om der er behov herfor, kan retten anmode en børnesagkyndig om at udarbejde en observationsrapport.

En observationsrapport vil være relevant, hvor parterne og barnet ikke synes at afvige fra normalområdet, men der alligevel udestår et eller flere af nedenstående forhold

- behov for at belyse et mindre barns perspektiv
- modstridende påstande fra parterne

- usikkerhed om en parts evne til at drage tilstrækkelig omsorg for barnet (indenfor normalområdet)
- enkeltstående, dramatiske hændelser som har påvirket tilliden mellem parterne, og eventuelt sat samvær i stå
- behov for at belyse forhold hos parterne eller usikkerhed om muligheden for at genskabe tillid mellem parterne
- behov for at skabe grundlag for samvær med et barn, der ikke har set en part i nogen tid

En observationsrapport kan også indhentes i sager, hvor det vurderes afgørende til belysning af barnets perspektiv, men uden at barnet inddrages direkte, fx ved observation i skole eller institution, hvor barnet ikke skal være bekendt med, at observationen foregår.

Observationer kan komme på tale i forlængelse af forberedende retsmøder og hovedforhandlinger. I tilfælde hvor den børnesagkyndige ikke har hørt parternes forklaringer, bør der udarbejdes et præcist opdrag til den børnesagkyndige.

Den børnesagkyndige afholder som udgangspunkt (medmindre den børnesagkyndige har medvirket i forberedende møde eller hovedforhandling) en indledende samtale med parterne sammen, hvorefter parterne aflægges besøg, almindeligvis 1 - 2 gange hos hver, gerne i starten og i slutningen af barnets ophold hos dem eller efter et andet tilrettelagt af den børnesagkyndige. Der tales eventuelt med barnet alene i forbindelse med barnets ophold hos parterne.

Den børnesagkyndige fremkommer i observationsrapporten med beskrivelser af de foretagne observationer og hvilke indtryk disse efterlader, ligesom eventuelle samtaler med barnet gengives. Observationsrapporten afsluttes med nogle samlede betragtninger.

Sagkyndig erklæring om parterne

En sagkyndig erklæring kan være relevant, hvis der entydigt synes at være forhold hos den ene eller begge forældre, der skal oplyses bedre, og der ikke er behov for en børnesagkyndig undersøgelse. Der kan fx være tale om, at den ene af parterne fremtræder eller beskrives psykisk påfaldende, har misbrugsproblemer eller udviser samværschikane.

Erklæringen retter sig mod partens evne til at tage vare på omsorg og ansvar for barnet i forhold til bopæl, herunder om parten har personlighedsmæssige eller kognitive vanskeligheder, som vil vanskeliggøre varetagelsen af forældremyndighed, bopæl eller samvær. Det kan ske ved samtaler, observationer og psykologisk testning.

Når familieretten anmoder en sagkyndig om at udarbejde en sådan sagkyndig erklæring, bør familieretten oplyse de forhold, der har givet anledning til behovet for erklæringen. Oplysningerne kan fremgå af en retsbog, eller familieretten kan drøfte det med den sagkyndige. Det er hensigtsmæssigt, at der foreligger et skriftligt opdrag og en tidsramme for opdraget.

Efter familieretten har indhentet oplysninger som nævnt ovenfor, lægges de på minrets-sag.dk, og de indgår i den videre sagsbehandling. Oplysningerne vil således kunne kvalificere grundlaget for en afgørelse i sagen eller danne grundlag for et forlig i sagen.

Oplysninger fra andre aktører

Under behandlingen af en § 7-sag skal Familieretshuset rette henvendelse til den kommune, der er forpligtet til at yde hjælp til barnet efter kapitel 11 i serviceloven, med henblik på at afdække behovet for at finde helhedsorienterede løsninger for familien med hensyn til forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Repræsentanter for kommunen kan endvidere deltage i møder i forbindelse med Familieretshusets tværfaglige behandling af en § 7-sag.

Hvis det er nødvendigt til afdækning af, hvad der er bedst for barnet i en § 7-sag, kan Familieretshuset, kommunale myndigheder, sundhedsmyndigheder, autoriserede sundhedspersoner, politiet og anklagemyndigheden udveksle oplysninger indbyrdes vedrørende barnets og parternes rent private, personlige og familiemæssige forhold, jf. familieretshuslovens § 30.

Familieretten kan om nødvendigt indhente yderligere oplysninger til belysning af barnets perspektiv, eksempelvis fra kommunen, skole og institutioner, egen læge, sundhedsplejerske m.v. Dommeren træffer afgørelse herom efter samråd med parterne, fx under telefonmødet.

Tvangsfuldbyrdsessager

Sagens indbringelse for familieretten

En tvangsfuldbyrdsessag indbringes direkte for familieretten af parten eller dennes advokat på minretssag.dk.

Tvangsfuldbyrdsesgrundlaget kan fx være en dom om samvær og bopæl, en afgørelse om samvær fra Familieretshuset eller en aftale om samvær indgået mellem parterne, hvis aftalen indeholder en klausul om tvangsfuldbyrdelse. Reglerne om tvangsfuldbyrdsesgrundlag fremgår af retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1-3.

Familieretten kan også behandle sager, hvor der ikke er et sædvanligt tvangsfuldbyrdsesgrundlag. Det gælder i situationer, hvor barnet ikke er tilbagegivet til sin bopæl eller til forældremyndighedsindehaveren efter endt samvær. Reglerne herom fremgår af retsplejelovens § 596, stk. 2.

Sagen skal som udgangspunkt indgives i den retskreds, hvor barnet befinder sig. Det er ikke nødvendigvis den retskreds, hvor barnet bor, men der hvor barnet opholder sig på tidspunktet for sagens opstart.

Familieretten sørger for, at modparten bliver underrettet om sagen.

Fri proces

Familieretten kan meddele fri proces til parterne i tvangsfuldbyrdsessager, hvis det vurderes, at parterne har behov for advokatbistand.

Familieretten vejleder parterne under sagen, og der vil derfor ikke være behov for advokatbistand i alle sager.

En forudsætning for at meddele fri proces i tvangsfuldbyrdsessager er, at parten opfylder de økonomiske betingelser herfor.

Reglerne om meddelelse af fri proces fremgår af retsplejelovens 456 q, stk. 1, jf. § 500, stk. 2.

Sagsbehandling

Tvangsfuldbyrdsessager er hastende og det bør tilstræbes, at sagerne behandles hurtigst muligt, om muligt inden næste ordinære samvær.

Når sagen er modtaget og kvalitetssikret, gennemgås den af en jurist.

Hvis det vurderes, at der er behov for yderligere oplysninger eller vejledning af parterne, eller familieretten vurderer, at sagen eventuelt kan søges forligt, kan parterne eller deres advokater kontaktes telefonisk.

Familieretten kan også vælge at indkalde parterne eller deres advokater til et telefonmøde.

Det besluttet herefter, om parterne og deres advokater skal indkaldes til et fysisk retsmøde

Familieretten tager samtidig stilling til, om der skal afholdes børnesamtale samme dag, eller om bestemmelsen herom skal afvente retsmødet.

Oplysning af sagen

Det fremgår af retsplejelovens § 456 r, stk. 2, at et barn, der har den fornødne alder og modenhed, under en samtale skal have mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter, medmindre det er til skade for barnet.

Der afholdes normalt en børnesamtale med børn over 6-7 år, medmindre der konkret er grundlag for at undlade dette. Børnesamtalen kan undlades, hvis der for nylig er afholdt en anden børnesamtale, der er dækkende, eller hvis barnet ikke er aldersvarende udviklet eller af andre grunde ikke kan eller bør deltage i en samtale. Konkrete forhold – særligt hvor flere søskende skal høres – kan være anledning til også at tilbyde et yngre barn en samtale.

Familieretten er ikke bundet af parternes syn på, om der skal afholdes børnesamtale.

I sager om tvangsfuldbyrdelse er der ikke adgang til, at barnet har en bisidder. En bisidder kan derfor ikke kræve at se sagens akter eller i øvrigt være til stede under retsmøder eller børnesamtaler.

Sagen kan også oplyses på andre måder, fx gennem indhentelse af observationsrapporter eller af udtalelser fra barnets skole eller institution.

Retsmidler

Familieretten er ikke bundet af en parts anmodning ved valg af fuldbyrdelsesmåde og afgør derfor selv hvilke retsmidler, der skal iværksætte under tvangsfuldbyrdelsessagen, hvis det vurderes, at det er til barnets bedste, at der skal ske tvangsfuldbyrdelse, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 2, 2. pkt.

Familieretten skal så vidt muligt undgå, at barnet oplever sig udsat for magtanvendelse.

Familieretten kan fastsætte erstatningssamvær for et samvær, der ikke har kunnet udøves under fuldbyrdelsessagen, jf. retsplejelovens § 456 q, stk. 5.

Dette retsmiddel må ikke forveksles med det automatiske erstatningssamvær, som er reguleret i forældreansvarslovens § 42, nr. 3, hvor en part straks efter, at samværet ikke er gennemført, og dermed før indgivelse af anmodning til familieretten, skal kontakte den anden part og anmode om samvær ugen efter i samme omfang og på det tidspunkt, som er aftalt eller fastsat i en afgørelse.

Hvis en part vil bevare adgangen til at anmode familieretten om fastsættelse af erstatningssamvær for fx et mistet weekendsamvær, skal sagen om tvangsfuldbyrdelse indgives på førstedagen, hvor barnet ikke udleveres. Det er tidspunktet for sagens oprettelse på minrets-sag.dk, der er afgørende. Indgives sagen senere, fx efter weekendens ophør, har parten ikke længere krav på fastsættelse af erstatningssamvær.

Der er ikke retskrav på, at der fastsættes erstatningssamvær, og afgørelsen heraf træffes af familieretten. Ved afgørelsen heraf skal det indgå, at det kun kan ske under hensyn til barnet og skal varetage barnets bedste, jf. retsplejelovens § 456 p.

Af samme årsag vil et mistet samvær ikke nødvendigvis blive fuldstændig erstattet, og fx et mistet weekendsamvær fra fredag eftermiddag til mandag morgen kan erstattes ved, at det kommende weekendsamvær forlænges med en dag og en overnatning.

Familieretten kan pålægge en part tvangsbøder i de situationer, hvor betingelserne for at udlevere barnet er opfyldt, men hvor en part nægter at udlevere barnet eller lægger hindringer i vejen for, at den anden part får barnet. Der kan også fastsættes tvangsbøder, hvis en part henter barnet for tidligt eller afleverer det for sent.

Tvangsbøder pålægges ved kendelse og fastsættes som daglige eller ugentlige bøder, der løber indtil barnet udleveres, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 3. En tvangsbøde skal være på minimum 1.500 kr. og fastsættes i øvrigt under hensyntagen til partens indkomst.

Når en tvangsbøde er pålagt, skal familieretten efterfølgende tage stilling til, om tvangsbøden skal udløses.

Der er politiet, der står for opkrævningen af tvangsbøder. Hvis bøden ikke bliver betalt, sendes afgørelsen til inddrivelse hos Gældsstyrelsen.

Hvis der fortsat ikke betales, fastsætter familieretten en forvandlingsstraf for bøden i form af afsoning i et antal dage, som afhænger af bødens størrelse.

Inden fuldbyrdelse ved anvendelse af umiddelbar magt gennem afhentning af barnet skal familieretten som udgangspunkt kortvarigt udsætte sagen med henblik på gennemførelse af børnesagkyndig rådgivning efter forældreansvarslovens § 32 a, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 4.

Sagen bør ikke udsættes på dette mere end to uger, medmindre den part, der har anmodet om tvangsfuldbyrdelse, er indforstået med det, og familieretten vurderer, at det af hensyn til barnet er påkrævet med en længere udsættelse, fx fordi det ikke har været muligt at gennemføre og afslutte rådgivningen.

Hvis familieretten skal anvende umiddelbar magt, skal dette som udgangspunkt ske ved tilbageholdelse af den forælder, der har barnet, et andet sted end barnets opholdssted, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 5, 1. pkt.

Magtanvendelsen rettes herved imod den part, der har tilbageholdt barnet, så den anden part kan afhente barnet fx i barnets institution eller skole, uden at den tilbageholdte er til stede. Derved søges skabt roligere forhold under afhentningen af barnet og barnet skærmes mod voldsomme oplevelser i form af fx skænderier mellem forældrene eller involvering af fremmede, som barnet ikke kender.

Gennemføres fuldbyrdelsen ved afhentning af barnet, skal der deltage en børnesagkyndig fra Børneenheden i Familieretshuset og en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder. Den børnesagkyndige skal til brug for familierettens afgørelse foretage en vurdering af, om fuldbyrdelsen sker af hensyn til barnet og varetager barnets bedste, jf. retsplejelovens § 456 r, stk. 5.

Godkendt af Familieretsnetværket på mødet den 15. januar 2021.